Riksdagens kulturutskott
Ärende: Bildningsalliansens utlåtande om statsrådets landsbygdspolitiska redogörelse VNS 12/2025 vp

Bildningsalliansen tackar kulturutskottet för möjligheten att ge sitt utlåtande om statsrådets landsbygdspolitiska redogörelse.

Bakgrund
Statsrådets lahdsbygdspolitiska redogörelse (VNS 12/2025 vp) ger en omfattande lägesbild av den finländska landsbygdens utvecklingsförutsättningar, förändringsfaktorer och långsiktiga behov. Redogörelsen betonar platsbaserad politik, delaktighet, digital tillgänglighet, civilsamhällets roll, utbildning, kultur och lokalsamhällets betydelse för resiliens och hållbar utveckling.

Mot denna bakgrund vill Bildningsalliansen framföra följande utlåtande om den fria bildningens särskilda betydelse för att stärka landsbygdens livskraft och invånarnas meningsfulla vardag.

1 Den fria bildningen bidrar till arbetskraftsförsörjning och kompetensomställning

Redogörelsen påvisar stora utmaningar i kompetensförsörjning. Samtidigt lyfts behovet av flexibla kompetenshöjande insatser och omställningsutbildningar.

Den fria bildningen erbjuder och/eller kan erbjuda:

- korta utbildningar som stödjer snabb kompetenshöjning eller grundläggande färdigheter för finländare eller personer som flyttat till Finland
- högskolestudier i form av öppna universitets- eller högskolestudier
- utbildning för läropliktiga bl.a. i form av folkhögskoleåret
- samverkan med arbetsgivare, utbildningsaktörer och kommuner
- lärcentrumlösningar i områden där formell utbildning dragits tillbaka, det här skapar möjlighet till att erbjuda tillgänglig utbildning på landsbygden

Ovanstående är centralt för att bibehålla och utveckla landsbygdens arbetsliv och näringsstruktur. Förutom att fria bildningen själv är en stor arbetsgivare i kommunen kan den stödja sysselsättningstjänsternas och näringslivets behov. Fritt bildningsarbete bidrar till invånarnas kompetenshöjning.

2 Den fria bildningen är en central möjliggörare i en platsbaserad landsbygdspolitik

Redogörelsen framhåller platsbaserad utveckling som grund för effektiv och rättvis politik, där åtgärder ska anpassas efter lokala förutsättningar och behov. Den fria bildningens utbildningar och verksamhetsmodeller är alltid baserade på lokala och regionala behov. Lokal förankring och flexibla

läromiljöer med låg tröskel stödjer platsbaserad utveckling. Fria bildningen når invånare i alla åldrar och med olika bakgrund. Fria bildningen skapar möjlighet för lärande, delaktighet och samverkan, vilket i redogörelsen lyfts som nödvändigt för både demokrati och utvecklingskapacitet.

3 Den fria bildningen möjliggör digital jämlikhet och stärker samhällets funktionsförmåga

Redogörelsen beskriver ett tydligt växande digitalt gap mellan stad och landsbygd. Digitalt utanförskap påverkar tillgången till välfärdstjänster, demokratisk delaktighet och gör en digitalt vardag omöjlig. Enligt redogörelsen saknar många invånare idag tillräckliga digitala färdigheter för att kunna sköta t.ex. sina myndighetsärenden. Den fria bildningen erbjuder redan nu:

- lågtröskelutbildningar i digitala färdigheter,
- handledning i användning av offentliga e-tjänster,
- stöd till äldre, personer med låg utbildning, unga och nyinflyttade som riskerar digitalt utanförskap.

4 Den fria bildningen skapar attraktionskraft och höjer livskvaliteten

Redogörelsen visar att livskvaliteten på landsbygden generellt är högre än i städer, men att denna kvalitet hotas av minskad service, begränsade kulturmöjligheter och ökad ensamhet. Bildnings- och kulturverksamhet nämns som betydande för identitet, platskänsla och attraktionskraft.

Den fria bildningen erbjuder:

- utbildningar, kurser och kulturprogram som stärker gemenskapen på samma gång som den höjer individers kompetens
- mötesplatser som motverkar ensamhet
- skapande, språk, konst och berättande som förstärker lokal identitet
- verksamhet som kan nyttjas av både dem som bor på orten året runt men också de som är säsongsboende

Genom att skapa meningsfulla sammanhang och sociala nätverk stödjer fria bildningen individers välbefinnande och ortens långsiktiga attraktionskraft.

5 Den fria bildningen stärker demokrati, delaktighet och tillit

Medborgardialog, lokal påverkan och kunskap om demokratiska processer beskrivs som avgörande för en hållbar samhällsutveckling.

Den fria bildningen:

- erbjuder utbildning i mediekunnighet, källkritik, informationshantering och deltagande,

- främjar jämlikt deltagande oavsett ålder, bakgrund eller digital kompetens
- utbildar kontinuerligt föreningsaktiva i

Genom detta bidrar fria bildningen till den lokala demokratin samt minskar polariseringen.

Avslutningsvis

Utgående från statens landsbygdspolitiska reogörelse (VNS 12/2025 vp) är det uppenbart att den fria bildningen utgör en strategiskt central aktör för att:

- förbättra kompetensförsörjningen
- motverka marginalisering och ojämlikhet
- stärka lokal resiliens och trygghet
- höja livskvaliteten och tillgången till kultur
- utveckla demokratins lokala förankring
- stödja platsbaserad, hållbar landsbygdsutveckling

Redogörelsen visar att många av de mest kritiska utmaningarna – digitalisering, serviceglapp, ungas framtidstro, arbetskraftsbrist och civilsamhällets uthållighet – direkt kan mötas genom satsningar på fri bildning.

Bildningsalliansen rekommenderar att den fria bildningen ges en tydligt formulerad och resursstärkt roll i den fortsatta implementeringen av den landsbygdspolitiska redogörelsen och i utvecklingen av landsbygdens livskraft.

Helsingfors 24.2.2026

Anna Pensar-Kuivamäki
Ordförande

Henrika Nordin
Verksamhetsledare